

Asukkaana kunnassa

Monipaikkaisen asukkaan roolit kuntalaisuutta rakentamassa

Katja Rinne-Koski

Artikkelissa tarkastellaan monipaikkaisesti asuvien itselleen tuottamia rooleja eri kuntien asukkaana ja niiden vaikutuksia koettuun kuntalaisuuteen. Artikkelin aineistona on sanomalehti-ilmoituksen kautta hankittu haastatteluaineisto. Aineistoa analysoidaan tunnistamalla puhetapoja, joilla monipaikkaisesti asuvat tuottavat ja rakentavat itselleen asemaa asukkaana eri asuinpaikoissa. Asukasrooleja tunnistettiin neljä, joita ovat perinteinen mökkeilijä, osa-aika-asukas, kotiinpalaaja sekä etäasukas. Nämä tunnistetut asukasroolit vaikuttavat siihen, millaiseksi kuntalaisuus muodostuu eri asuinpaikoissa. Lisäksi artikkelissa keskustellaan kuntien keinoista tukea ja edistää monipaikkaisuutta alueellaan.

Asiasanat: monipaikkainen asuminen, asukasrooli, kuntalaisuus

Johdanto

Monipaikkainen asuminen koskettaa yhä useamman ihmisen arkielämää. Suurimman ja näkyvimmän monipaikkaisen asumisen ryhmän muodostavat ne yli puoli miljoonaa suomalaista, jotka jakavat asumisensa useaan paikkaan mökkeilyn ja vapaa-ajan asumisen merkeissä. Monipaikkaisen asumisen ilmiö on tullut erityisen näkyväksi koronapandemian myötä, jolloin moni suomalainen vietti entistä enemmän aikaa mökillä tai innostui hankkimaan sellaisen. Tämän lisäksi monipaikkainen asuminen on osa monen arkea työn, opiskelun tai erilaisten perhesyiden vuoksi. (Pitkänen & Strandell, 2018, s. 8–9; Voutilainen ym., 2021.)

Monipaikkaisesti voi asua monella tavalla: monipaikkainen asuminen voi olla peräkkäistä, jaksoittaista tai rinnakkaista riippuen esimerkiksi elämäntavasta ja elämäntilanteesta (McHugh ym., 1995). Tässä artikkelissa monipaikkaista asumista tarkastellaan nimenomaan rinnakkaisen asumisen näkökulmasta,

jolloin monipaikkainen asuminen määrittyy asumisen ja arjen kiinnittymisenä kahteen tai useampaan asuinpaikkaan. Tällöin asuminen hajautuu: yhden asuinpaikan ankkurina saattaa olla perhe ja ystävät, toisessa työpaikka ja harrastukset, kolmannen paikan asumista saattaa sävyttää vapaa-ajan viettäminen, neljännessä paikassa arkea määrittää yritystoiminta. Tämän vuoksi artikkelin lähtökohtana on ajatus siitä, että asuinpaikan merkitys ja rooli osana monipaikkaisen asumisen kokonaisuutta vaikuttaa olennaisesti siihen, millaiseksi monipaikkaisen asukkaan arki kussakin asuinpaikassa muodostuu. On selvää, että vapaa-ajan viettäminen mökillä ei saa samanlaisia sisältöjä arjen käytänteissä kuin asuminen arkiviikkona työpaikkakunnalla. Asuinpaikkojen erilaisilla arjen käytänteillä puolestaan on merkitystä siinä, millaisen merkityksen eri asuinpaikat saavat osana monipaikkaisen asumisen kokonaisuutta

(myös Aho & Ilola, 2008, s. 15).

Asuinpaikkojen erilaiset merkitykset vaikuttavat puolestaan siihen, millaisilla asioilla monipaikkaisesti asuvalle on merkitystä osana asuinpaikkaa. Yhdellä asuinpaikkakunnalla monipaikkainen asukas saattaa olla erityisen kiinnostunut arjen palveluiden sujuvuudesta, toisella paikkakunnalla huomio saattaa kiinnittyä enemmän kulttuuripalveluihin, kolmannella paikallisen metsästysseuran toiminnan kautta laajemmin järjestötoimintaan ja niin edelleen (ks. myös Gieling ym., 2019). Nämä eri asuinpaikkojen asumisen arkea sävyttävät käytänteet vaikuttavat siihen, millaisen roolin monipaikkaisesti asuva ottaa itselleen tai hänelle annetaan osana asuinyhteisöä eri kunnissa.

Tästä seuraa, että monipaikkaisen asukkaan kiinnittyminen kuntiin vaihtelee. Jossain kunnassa hän on aktiivinen yhdistys- ja järjestötoiminnassa, toisessa kunnassa oleminen keskittyykin ehkä enemmän rentoutumiseen ja vapaa-ajan viettoon perheen kanssa, jolloin paikallisyhteisöön tai kunnan toimintaan osallistuminen ei välttämättä ole kovin kiinnostava ajatus (ks. myös Gieling ym., 2017). Tämän seurauksena monipaikkaisesti asuvan tapa olla osa kunnan asukas-yhteisöä vaihtelee eri asuinpaikoissa.

Tässä artikkelissa selvitetään, millaisia rooleja monipaikkaisesti asuvat omaksuvat itselleen eri kuntien asukkaana ja miten nämä roolit vaikuttavat koettuun kuntalaisuuteen. Aineistona käytetään lehti-ilmoituksella kerättyä haastatteluaineistoa, jossa monipaikkaisuus ei ole vain jollekin tietylle ryhmälle tyypillinen asumisen tapa. Aineistoon lukeutuu niin vapaa-ajan asukkaita, työn vuoksi monipaikkaisesti asuvia, opiskelijoita, liikkuvan työn tekijöitä kuin myös lapsiperheitä, työssäkäyviä ja eläkeläisiä. Tarkastelun viitekehystenä käytetään kaksoiskuntalaisuudesta sekä monipaikkaisesti asuvien palveluiden käytöstä ja osallistumisesta laadittavaa kirjallisuuskatsausta.

Monipaikkainen asukas ja kunta

Asumisen näkökulmasta monipaikkaisuudesta puhutaan muun muassa vapaa-ajan asumisena ja kausiväestönä, kakkosasumisena, osa-aikaisena asumisena, kakkoskotina tai moniasumisena. Kansainvälisessä kirjallisuudessa samasta asiasta puhuessa mainitaan muun muassa *second home*, *multiple home*, *multi-locality* tai *multiple dwelling* (Aho & Ilola, 2008, s. 13–14; Lehtonen, 2019, s. 21; McIntyre ym., 2006; Pitkänen & Strandell, 2018, s. 7). Monipaikkaiselle asumiselle on erityistä arjen organisointi kahteen tai useampaan asuinpaikkaan, jolloin arjen rutiinit kiinnittyvät asumiseen, työhön, vapaa-aikaan ja kulutukseen sekä sosiaaliin suhteisiin (Haukkala, 2011).

Monipaikkaisen asumisen tutkimus kohdistuu usein vapaa-ajan asumiseen sekä kakkosasumiseen ja asumisen vaikutuksiin vapaa-ajan asumisen paikkakunnalla (esim. Pitkänen & Kokki, 2005; Hall, 2015; Rinne ym., 2015; Vapaa-ajan asukkaiden osallistuminen kuntien päätöksentekoon, 2006; Gallent, 2013; Hall, 2015; Villa, 2019; Voutilainen ym., 2021). Tämän lisäksi monipaikkaista asumista on tarkasteltu muun muassa vapaa-ajan asumisen taloudellisten vaikutusten (Kujala ym., 2018), palveluiden järjestämisen ja käytön (Lehtonen ym., 2019; Adamiak ym., 2015), työvoiman alueellisen liikkuvuuden (Alasalmi ym., 2020) sekä monipaikkaisen asumisen tulevaisuuden (Pitkänen & Strandell, 2018) näkökulmista. Huomiota ovat saaneet myös vapaa-ajan asukkaiden sekä kunnan vuorovaihdus (Rantanen ym., 2019) sekä yhteisöllisyys (Tuulentie & Kietäväinen, 2019).

Kunnan ja hallinnon näkökulmasta monipaikkaisen asumisen keskustelun taustalla on yhteen asuinpaikkaan sidottu kuntalaisuus, jota monipaikkainen asuminen osaltaan rikkoo. Kuntalaisuuteen liittyvien hallinnollisten näkökulmien lisäksi on yhtä olennaista huomioida kuntalaisuuden toinen puoli, jossa kuntalaisuus muodostuu koettuna ja elettyinä yhteisönä paikallisuuden kautta jäsentyvänä sosiaalisena prosessina (Anttiroiko, 1992; 2000). Tästä näkökulmasta katsoen monipaikkainen kuntalaisuus saa sisältönsä monen paikan yhteisvaikutuksesta, joka heijastuu kuntalaisuuden kokemiseen (Rinne-Koski, tulossa). Tämän vuoksi monipaikkaisuuden tarkastelun lähtökohtana on luontevaa käyttää yksilön omaa toimintaa ja kokemuksia osana paikallista toimintaympäristöä (Millaista monipaikkaisuutta Suomeen, 2018, s. 65).

Yksi laajimmista monipaikkaiseen asumiseen kohdistuvista keskusteluista liittyy kaksoiskuntalaisuuteen. Kaksoiskuntalaisuus on noussut esiin ensimmäisiä kertoja jo 1990-luvulla, jolloin keskustelun aiheena oli mökkiläisten kunnallisverojen siirtäminen mökkikunnalle (Aho & Ilola, 2008, s. 33–43). Useista aloitteista huolimatta keskustelu kaksoiskuntalaisuudesta unohtui, kunnes asia nousi uudelleen esiin vuonna 2017 osana kuntien uutta roolia koskevaa lainsäädännön valmistelua. Tähän liittyvän *Millaista monipaikkaisuutta Suomeen* -selvityksen (2018) lähtökohtina olivat ihmisten kasvavat tarpeet käyttää useamman kuin yhden kunnan palveluita sekä osallistua ja vaikuttaa kunnan

ja oman yhteisönsä toimintaan myös muissa kuin virallisessa kotikunnassaan. Selvityksessä käytiin läpi mahdollisen kaksoiskuntalaisuuden vaikutuksia hallintoon, lainsäädäntöön sekä verotukseen ja valtionosuusjärjestelmään. Perusteellisen työn jälkeen raportissa päädytään kaksoiskuntalaisuuden sijaan puhumaan monipaikkaisuudesta, jonka hallinnollinen perusta sijoittuu nykyiseen mahdollistavaan lainsäätöön ja kuntien olemassa oleville mahdollisuuksille hyödyntää monipaikkaista asumista kunnan voimavarana osallistavana ja toiminnallisena resurssina.

Tästä näkökulmasta yksi keino tukea monipaikkaista kuntalaisuutta on kuntien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen, joka mahdollistaa myös muiden kuin kunnan virallisten asukkaiden huomioimisen osana kunnan toimintaa ja päätöksentekoa. Monessa kunnassa on pyritty edistämään vapaa-ajan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia erilaisilla kuulemisen ja vaikuttamisen foorumeilla, kyselyillä ja palvelutarvekartoituksilla, ja niin edelleen. Monipaikkaisesti asuvat voivat osallistua ja vaikuttaa myös virallisten rakenteiden ulkopuolella erilaisten verkostojen ja suorien yhteyksien kautta. Epävirallisen vaikuttamisen heikkoutena on kuitenkin monipaikkaisesti asuvien erilaiset asemat vaikuttamiseen nähden: alueelta kotoisin olevilla usein on paremmat verkostot vaikuttamiselle ja osallistumiselle kuin ulkopuolelta tulevilla (Rinne ym. 2015, s. 110; Farstad, 2015, s. 409).

Virallisten ja epävirallisten rakenteiden (Adamiak ym., 2015, s. 45–49) lisäksi monipaikkaisesti asuvien osallistumista ja vaikuttamista on tarkasteltu kirjallisuudessa esimerkiksi asuinpaikassa vietetyn ajan pituuden sekä asuinpaikkaan sitoutuneisuuden ja osallisuuden (Aho & Ilola, 2008, s. 15–16) sekä moraalisen aseman kokemisen (Farstad, 2015) näkökulmista. Usein vaikuttavana tekijänä mainitaan paikkakunnalla vietetyn ajan pituus, jonka pidentyessä oleskelu muuttuu asumiseksi. Seppo Aho ja Heli Ilola (2008, s. 15–16) toteavat vietetyn ajan pituuden, sitoutuneisuuden ja osallisuuden tukevan toisiaan: mitä kauemmin asuinpaikassa vietetään aikaa, sitä todennäköisemmin paikkaan ja kuntaan kehittyä kotoisuuden tunteita. He kuitenkin huomauttavat, että asuinpaikkaan, asuntoon ja kuntaan kiinnittymiseen vaikuttaa moni muukin asia, kuten esimerkiksi koettu paikkakuntayhteys.

Janne Rinne ja muut (2015, s. 105) tunnistavat kakkosasukkaiden vaikuttamismahdollisuuksia tarkastellessaan kolme eri tekijää, jotka vaikuttavat osallistumiseen. Näitä ovat asukkaan henkilökohtaiset preferenssit, asukkaiden muodollinen asema asukkaana sekä asukkaiden epävirallinen asema osana yhteisöä. Monipaikkaisten asukkaiden osallistumisella saattaa olla yllättäviä vaikutuksia ja seurauksia yhteisöön, mikä parhaimmillaan rikastuttaa ja hyödyttää yhteisöä uusilla ajatuksilla tai pahimmillaan johtaa erilaisiin vastakkainasetteluihin. Johtopäätöksensä kirjoittajat esittävät monipaikkaisten asukkaiden kirjon

haastavan sekä vallitsevat käsitykset vapaa-ajan asukkaista että myös nykyiset osallistumismenetelmät, joissa tulisi huomioida sekä viralliset että epäviralliset tavat vaikuttaa.

Maja Farstad (2015) puolestaan tunnisti artikkelissaan monipaikkaisesti asuvien haastatteluista kolme erilaista tapaa asemoida itsensä asukkaana. Ryhmistä ensimmäinen suhtautui kakkosasumiseen hyvin vaatimattomasti eikä halunnut ottaa oleskelua suurempaa roolia kunnassa. Toinen ryhmä näki itsensä paikallisten palveluiden käytön ja asuinpaikkakunnan elämän vilkastuttamisen kautta paikkakunnan pelastajana ja odotti, että heidät otetaan kunnassa huomioon yhtenä asukasryhmänä. Näiden kahden ääripään väliin sijoittui kolmas asukasryhmä, joka haluaa vaikuttaa heitä koskeviin asioihin, mutta on muutoin sekaantumatta paikalliseen päätöksentekoon. Tutkimuksen mukaan asukkaiden taustamuuttujilla, asunnon omistamisen pituudella tai sosiaalisilla yhteyksillä ei ollut vaikutusta kakkosasukkaiden ja kunnan suhteeseen: tärkeämmäksi tekijäksi nousi kunnan asenne kakkosasukkaita kohtaan. Kunnan negatiivinen suhtautuminen näyttäytyi kakkosasukkaiden tarpeena saada tunnustusta ja oikeutusta olla osa kuntaa, positiivinen suhtautuminen puolestaan vahvisti kakkosasukkaiden asemaa yhteisössä.

Kansainvälisessä kontekstissa suomalaiselle vapaa-ajan asumiselle on tyypillistä erityisesti vapaa-ajan asumisen yleisyys ja vapaa-ajan asuntojen lukumäärä sekä jossain määrin myös vapaa-ajan asumisen keskittyminen maaseudulle. Kansallisuudesta riippumatta kunnalla on tärkeä rooli vapaa-ajan asumisen edistämisessä, jossa olennaista on sovittaa eri tahojen intressejä kohtaamaan toisiaan. (Rantanen, 2016.) Suomessa moni kunta on kiinnostunut kehittämään vuorovaikutusta monipaikkaisesti asuvien kanssa ja käyttämään monipaikkaisuutta kunnan voimavarana, mikä heijastuu myönteisenä asenteena monipaikkaisiin asukkaisiin nähden. Hyviä esimerkkejä tällaisesta määrätietoista työskentelystä ovat muun muassa Etelä-Savon pyrkimykset kehittää vuorovaikutteista kumppanuusmallia monipaikkaisen asumisen kehittämiseksi (Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy, 2020) sekä Kainuun tavoitteet olla paikkariippumattoman ja monipaikkaisen työn edelläkävijämaakunta (Kainuun liitto, 2020).

Monipaikkaisuuden edistämishankkeissa monipaikkaisesti asuvat nähdään monella tavalla kunnan mahdollisuutena, mutta monipaikkaisesti asuvien omien käsitysten tutkiminen asemastaan kunnassa ja kuntalaisena on jäänyt toistaiseksi vähäiselle huomiolle. Tämän vuoksi artikkelin *tutkimuskysymyksenä on, millä tavoin monipaikkaisesti asuvat asemoivat itsensä asukkaana eri asuinpaikoissaan ja millaista kuntalaisuutta se luo*. Artikkelin teema on ajankohtainen erityisesti nyt, kun monipaikkaisuuskeskustelun vahvistumisen lisäksi Suomessa on käynnistymässä keskustelu kuntien tulevaisuudesta ja

siihen liittyvistä kehittämistarpeista. Artikkelin yhteiskunnallisena tavoitteena on lisätä ymmärrystä monipaikkaisesti asuvien itsensä kokemasta kuntalaisuudesta ja heidän asemastaan kunnan asukkaana.

Aineisto ja menetelmät

Monipaikkaisen asumisen ilmiön hahmottamista hankaloittaa se, että monipaikkaisesti asuvia ei rekisteröidä tai tilastoida missään, jolloin myös heidän tavoittamisensa on hankalaa. Ilmiötä on yritetty kuvata muun muassa erilaisten sitä kuvaavien rekistereiden ja tilastojen kautta, joissa vaarana saattaa kuitenkin olla aineistojen keskittyminen vain johonkin asukasryhmään. Kuntalaisuus kuitenkin koskee kaikkia kunnassa asuvia, jolloin sen tarkastelussa on tärkeää pyrkiä tavoittamaan monipaikkaisesti asuvien ryhmiä mahdollisimman laajasti. Tämän vuoksi artikkelin aineistona hyödynnetään Helsingin Sanomissa julkaistun lehti-ilmoituksen avulla vuosien 2007–2008 aikana kerättyä haastatteluaineistoa, jonka tarkoituksena oli saada mahdollisimman kattava käsitys monipaikkaisesta asumisesta yhteiskunnallisena ilmiönä. Vaikka aineiston keräämisestä on aikaa, se on tunnistanut samoja monipaikkaisen asumisen muotoja kuin uusimmat monipaikkaisuutta ilmiönä hahmottavat selvitykset (esim. Pitkänen & Strandell 2018, 16). Lisäksi aineiston käyttöä puoltaa se, että monipaikkaisten asukkaiden tavoittamiseksi ei edelleenkään ole keinoja, minkä vuoksi monipaikkaisesta kuntalaisuudesta ei ole olemassa vastaavaa uudempaa laadullista tarkastelua. Aineiston heikkoutena voidaan puolestaan pitää sitä, että keräämisen aikaan monipaikkainen asuminen oli vasta saamassa jalansijaa yleisessä keskustelussa, jolloin ilmiöstä käyty keskustelu on ollut marginaalisempaa erityisesti koronapandemian myötä lisääntyneeseen monipaikkaisuuteen verrattuna. Haastattelujen keskittyminen monipaikkaisen asumisen ilmiön rakentumiseen sekä kuntalaisuuden kokemusten selvittämiseen muodostaa tästä huolimatta hyvän lähtökohdan kehittyvään kuntalaisuuskeskusteluun.

Ilmiön hahmottamiseksi monipaikkaisesti asuvia etsittiin Helsingin Sanomissa julkaistulla lehti-ilmoituksella, johon vastasi noin 100 monipaikkaiseksi itsensä kokevaa ihmistä joko puhelimitse tai sähköpostitse. Puhelimitse yhteyttä ottaneilta kysyttiin samassa yhteydessä tarkempia tietoja asumisesta, taustatiedoista ja lupa ottaa yhteyttä myöhemmin mahdollisen haastattelun merkeissä. Sähköpostitse ilmoittautuneet kertoivat taustatietoja itsestään ja asumisestaan viestin yhteydessä. Saadut yhteydenotot luokiteltiin monipaikkaisuutta eri näkökulmista kuvaaviin ryhmiin, joista tarkempaan haastatteluun valittiin 25 henkilöä. Haastateltavien valinnan kriteereinä olivat monipaikkaisen asumisen motiivit sekä asuinpaikan merkitys osana elämäntapaa eri ikäluokissa ja eri elämäntilanteissa.

Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina, jotka kestivät keskimäärin 90 minuuttia. Haastattelujen teemoina olivat monipaikkainen elämäntapa yhteiskunnallisena ilmiönä, elämäntapaan liittyvät asuinpaikat ja niiden merkitykset, elämäntavan ja hallinnon kohtaaminen, maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus elämäntavassa sekä muut huomiot, kuten elämäntavan pysyvyys ja kokeminen sekä lähipiirin suhtautuminen monipaikkaiseen asumiseen.

Aineistoa on aikaisemmin hyödynnetty kahdessa monipaikkaisuutta tarkastelevassa artikkelissa. Toisen artikkelin teemana oli monipaikkainen ja digitaalinen kuntalaisuus, jonka osalta tästä aineistosta hyödynnettiin viiden monipaikkaisesti asuvan ajatuksia asumisen jakamisesta sekä maaseudulle että kaupunkiin (Rinne-Koski 2020). Toinen artikkeli käsitteli monipaikkaisen kuntalaisuuden rakentumista, missä haastatteluaineistoa analysoitiin suhteessa kuntalaisuuden viralliseen määritelmään asumisen näkökulmasta (Rinne-Koski, tulossa). Nämä analyysit eivät kuitenkaan ole kiinnittäneet huomiota monipaikkaisesti asuvan näkemyksiin siltä osin, millaisia asukasrooleja monipaikkaisesti asuvat tuottavat itselleen asuinpaikoissaan ja millaisia seurauksia sillä on kuntalaisuudelle.

Suurimmalla osalla haastatelluista asuminen jakautuu kahteen asuinpaikkaan, kuudella haastateltavalla asuinpaikkoja on kolme. Joillain haastateltavilla on näiden lisäksi vielä muita asuinpaikkoja, joita he eivät kuitenkaan pidä yhtä kiinteänä osana arjen asumisrutiineja. Aineisto on jäsennetty kolmeen luokkaan monipaikkaisen asumisen pääasiallisen motiivin mukaisesti:

- monipaikkaisesti työn vuoksi asuvat (12 haastateltavaa)
- monipaikkaisesti vapaa-ajalla asuvat (5 haastateltavaa)
- monipaikkaisesti perheen tai sukujuurien vuoksi asuvat (8 haastateltavaa).

Työn vuoksi monipaikkaisesti asuvista kaksi haastateltavaa jakaa asumisensa kahden kaupungin välille ja seitsemän kaupungin ja maaseudun välille. Kolmen haastateltavan asuminen jakautuu kolmeen asuinpaikkaan kahden kaupungin ja maaseudun välillä. Asuntojen välimatkat vaihtelevat pääosin 65–300 kilometrin välillä, joskin pisin välimatka asuntojen välillä tässä luokassa on 560 kilometriä. Viiden haastateltavan ammatti on toimihenkilö. Joukossa on myös kaksi yrittäjää, toimitusjohtaja, opiskelija, kaksi konsulttia ja pappi. Monipaikkaisen asumisen syinä on opiskelun lisäksi mainittu työllistyminen, uralla eteneminen sekä toimeentulon hankkiminen.

Monipaikkaisesti vapaa-ajalla asuvien asuminen jakautuu kahteen paikkaan, joista toinen sijaitsee kaupungissa ja toinen maaseudulla. Asuinpaikkojen välimatkat vaihtelevat 50–200 kilometrin välillä, pisin välimatka on 217 kilometriä.

Haastateltaviksi on valikoitunut kaksi toimihenkilöä sekä opettaja, eläkeläinen ja tutkija. Ajan viettäminen eri paikoissa jaksottuu arjen ja vapaa-ajan myötä. Pääasiallisena syynä asumisjärjestelylle on mainittu halu asua ja viettää aikaa nimenomaan maaseudulla.

Monipaikkaisesti perheen tai sukujuurien vuoksi asuvista kahden asuminen jakautuu kahden kaupungin välille. Kolmen haastateltavan asuminen jakautuu kaupungin ja maaseudun välille. Kaksi haastateltavaa jakaa asumisensa kaupunkiin ja kahteen maaseutupaikkaan ja yhdellä haastateltavalla arki jakautuu kahteen kaupunkiin sekä yhteen maaseutupaikkaan. Haastateltavista kuusi on eläkkeellä, työkäisiä edustavat yksi opiskelija ja yksi toimihenkilö. Asuinpaikkojen välimatkat vaihtelevat 100–300 kilometrin välillä. Poikkeuksena voidaan mainita yhden haastateltavan asuinpaikat Rovaniemellä ja Salossa, joiden välimatka on noin 900 kilometriä. Ajan viettäminen asuinpaikkojen välillä vaihtelee arjen ja vapaa-ajan rytmityksestä puolen vuoden yhtäjaksoiseen asumiseen. Asumisjärjestelyiden taustalla on halu viettää aikaa kotiseudulla sekä olla läsnä lasten ja lastenlasten arjessa.

Aineiston analyysin lähtökohtana on ajatus siitä, että puhuessaan eri asuinpaikoista ja kuvatessaan niiden roolia ja merkitystä osana elämäntapaansa monipaikkaisesti asuvat myös asemoivat itseään asukkaana ja kuntalaisena osaksi kyseistä asuinpaikkaa. Tämä perustuu sosiaalisen konstruktionismin mukaiseen ajatukseen kielen todellisuutta tuottavasta luonteesta, jossa haastateltavat kuntalaisuudesta puhuessaan luovat sille erilaisia sisältöjä ja merkityksiä omaan asumiseensa sekä myös muihin asukkaisiin liittyen. Haastateltavien tuottamat merkityssisällöt muodostavat samalla erilaisia kuntalaisuuden subjektiasemia, joiden kautta he reflektivat omaa asukasrooliaan osana yhteisöä eri tavoin. Subjektiasemointia on usein hyödynnetty esimerkiksi tarkasteltaessa mielipidekirjoituksia tai organisaatiotutkimuksissa valta-asemia tarkasteltaessa.

(Berger & Luchmann, 1994; Burr, 2015; Törrönen, 2010; Anttiroiko, 1992.) Tässä artikkelissa sitä käytetään tunnistamaan monipaikkaisten asukkaiden itselleen tuottamia asukasasemia osana asuinpaikkojen asukasyhteisöjä. Asukasasemointeja analysoidaan tunnistamalla aineistosta puhetapoja, joilla he tuottavat ja rakentavat itselleen asemaa asukkaana eri asuinpaikoissa. Tunnistetuihin asemoinneista tehdään tulkintoja monipaikkaisesti asuvien omaksumista tai ottamista rooleista asuinpaikoissaan sekä pohditaan, millaista kuntalaisuutta asemoinnit luovat.

Aineiston käsittely aloitettiin erottamalla tekstiksi litteroiduista haastateluista omaksi kokonaisuudekseen kohdat, joissa haastateltava puhui asuinpaikoista. Tämän jälkeen litteroidusta puheesta tehtiin alustavia luokitteluja siitä, mitä asioita haastateltavat sisällyttivät puhuntaansa asuinpaikkoihin liittyen. Tällaisia olivat esimerkiksi asuinpaikoissa vietetty aika, kuntien asioiden seu-

raaminen, asuinpaikkoihin liittyvät sosiaaliset suhteet ja ajan vietto, paikkaan liittyvä tunnekiinnitys ja niin edelleen. Luokitteluiden kautta rakennettiin käsitystä siitä, miten haastateltavat erittelivät asuinpaikkojaan suhteessa toisiinsa: millaisia sisältöjä eri asuinpaikat saivat, millaisista näkökulmasta ja mistä lähtökohdista niistä puhuttiin.

Aineistosta tunnistettiin neljä erilaista asukaspuhuntaa, jotka nimettiin perinteiseksi mökkeilijäksi, osa-aika-asukkaaksi, kotiinpalaaajaksi sekä etä-asukkaaksi. Tämä jälkeen analyysia jatkettiin tarkastelemalla puhuntojen taustalla olevia puhetapoja, jotka vaikuttivat siihen, millaisia merkityksiä asuinpaikat saavat osana asumista ja millaisia asukasrooleja niihin liittyy. Eryistä huomiota kiinnitettiin siihen, millä tavoin haastateltavat tuottivat asemaansa yhteisöissä sekä kunnan ja yhteisön toimintaan osallistumiseen ja vaikuttamiseen, jotta saataisiin käsitys heidän ajatuksistaan kuntalaisuudesta paikallisuuden kautta koettuna prosessina. Asemoinnit rakensivat monipaikkaiselle asukkaalle erilaisia asukasrooleja, jotka puolestaan heijastavat monipaikkaisen asukkaan asemaa kuntalaisena. Asukasroolien ja niiden luoman kuntalaisuuden perusteella artikkelissa keskustellaan myös kuntien keinoista tukea ja edistää monipaikkaisuutta alueellaan.

Monipaikkaisten asukkaiden asukasroolit kunnassa

Monipaikkaisesti asuvat asemoivat itseään kunnan asukkaana neljän hallitsevan roolin kautta. Seuraavassa käydään näitä tarkemmin läpi.

1. Perinteinen mökkeilijä

Osa monipaikkaisesti asuvista asemoi itsensä selkeästi vapaa-ajan asukkaaksi. Asuminen jakautuu pääasiassa maaseudun ja kaupungin välille. Tällöin maaseutu näyttäytyy vapaa-ajan asumisen paikkana ja työelämän sävyttämä arki sijoittuu kaupunkiin. Haastateltavien vapaa-ajan asunnot vaihtelevat vailla mukavuuksia olevasta pienestä tuvasta täydellisesti varusteltuun omakotitaloon, josta kuitenkin puhutaan mökkinä. Puheessa korostuu mökkiläisten asumiseen liittyvät palvelut, kuten jätehuolto, sähkönsiirto, mökkien hoito ja mökkeilyyn liittyvät maksut, kuten kiinteistövero ja jätevesimaksut. Mökillä halutaan kannattaa paikallisia palveluita, mikäli niiden aukioloajat sopivat omaan aikatauluun. Ajan vietto koostuu luonnossa liikkumisesta, marjastuksesta ja sienestyksestä sekä muista mökkipuuhistista.

Maaseutu rakentuu haastateltavien puheessa paitsi vapaa-ajan viettämisenä ja rentoutumisena, myös vapauttavana ja elämänlaatua parantavana asumisena. Maaseudun voimaannuttava merkitys rakentuu pääosin luonnon ja maiseman

kautta, mikä muodostaa kontrastin kaupungin melulle ja pölylle, mutta myös eräänlaisen mielentyyneyden tai mindfulnessin kautta:

”-- ite on yrittänyt tuoda itelleen sieltä maaseudulta just sen, että sen sijaan et ahdistuu just siitä ruuhkasta tai ruuhkabusseista tai mistä tahansa, --, se on vähän sama jos menis pellolle ja siinä viljaa, -- et tavallaan keskittyä siihen, mihin on ite menossa, mitä tekemässä, ettei anna sen väärällä lailla häiritä sen kaiken ympärillä olevan kuhinan.”

Siirtyminen maaseudulle heijastuu henkisen asennoitumisen myötä myös paikassa käyttäytymiseen:

”-- lapset nauttii ja kyllä ne mun mielestä sitä joskus on sanonutkin, että kun vanhemmat on siellä [maaseudulla] leppoisampia, että se on ehkä senkin takia mukavampaa. Että ehkä vaikuttaa asiaan. -- Ja tässä mieltii itsestä sitä, kuinka kahtiajakautunut persoona on, että on niin eri ihmisen siellä [maaseudulla] ja täällä [kaupungissa].”

Asuinpaikan merkitystä tuodaan esiin myös arjen käytänteisiin liittyvän sosiaalisen kuormituksen hallinnan kautta. Sosiaalisen kuormituksen hallinta lisää oman määräysvallan tunnetta, jolla on voimistava ja vahvistava vaikutus asukkaan henkiseen hyvinvointiin. Monen haastateltavan arki on hektistä ja täynnä kohtaamisia, mikä toisinaan koetaan henkisesti raskaaksi. Kaupungissa työn aiheuttama sosiaalinen kuormitus puretaan esimerkiksi kuntosalilla, kun taas asuinpaikan vaihtaminen maaseudulle tarjoaa toisenlaisen mahdollisuuden käsitellä asiaa:

”-- mutta se ihmissuhteiden määrä, niin kun tällainen sosiaalinen kuormitus, sosiaalinen verkosto, sun pitää koko ajan puhua monien ihmisten kanssa yhtä aikaa, monta työprosessia käynnissä, suurin osa on sellaisia, jotka on jatkuvasti kesken, sulla on aina huono omatunto siitä, että nyt on joku asia, sun pitäis vielä se hoitaa ja taas sitten kun sä meet maalle, niin jos sulla on siellä sitten puut kaatamatta tai vedet kantomatta tai jotakin tekemättä, niin ei se stressaa samalla tavalla. -- Ja se on, siinä tulee luonnostaan tehtyä se sellainen, täällä lähdetään kuntosalille tai lenkille, jotta saa sen saman fyysisen sellaisen sosiaalisen kuormituksen säätelyn.”

Mielenkiintoista sen sijaan on, että maaseudulla tapahtuva sosiaalinen kanssakäyminen nähdään asumista rikastuttavana tekijänä, joka samalla kiinnittää monipaikkaista asukasta osaksi paikallista yhteisöä. Usein maaseudun yhteisö koostuu sukulaisista, sillä monen mökki tai vapaa-ajan asunto on joko suvun

kohtaamispaikka tai sillä on muutoin tärkeä merkitys osana asukkaana sukuhistoriaa. Sukuyhteisön kautta asuinpaikan yhteisöön on helppo solahtaa mukaan ja siellä on helppo olla.

Asuinpaikan yhteisö voi muodostua vapaa-ajan asumisen voimavaraksi silloinkin, kun paikkaan ei ennestään ole siteitä. On mahdollista, että maaseudun sosiaalinen yhteisö muodostuukin kaupunkia vahvemmasi:

” – meillä ei oo mitään käytännössä siteitä sinne [maaseudulle], et siellä ei oo yhtään sukulaisia – –niin kyllä me tuolla [maaseudulla] tunnetaan enemmän lähiympäristön ihmisiä kuin mitä me täällä [kaupungissa].”

Maaseudun voidaan nähdä muuttuvan vähitellen yksinolon ja rauhoittumisen paikasta kohti sosiaalisempaa toimintatilaa, jossa ollaan vuorovaikutuksessa sekä paikallisten että kaupungista kylään kutsuttujen ystävien kanssa:

” – [maaseutuasuipaikka] on niinkun semmoinen, – – ihan selkeesti yksitukikohta, jossa... joka niinkun sitoo minun olemista ja tekemistä ja vie mun ajatusenergiaa ja sitten pidän yhteyttä niihin kylän ihmisiin.”

Maaseutuun latautuu tämän myötä odotuksia, mikä monipuolistaa käsitystä maaseudun tarjoamista elämälaatuun liittyvistä luontoon ja maisemaan liittyvistä elämyksistä. Maaseudun merkitys voi muuttua henkisestä latautumispaikasta uudenlaisten sosiaalisten kontaktien ja toiminnan alueeksi, joka saattaa sovittaa mökkeilijöille uudenlaista asemaa yhteisössä.

Osallistumisen osalta monipaikkaisesti asuvat tunnistivat viralliset sekä epäviralliset osallistumis- ja vaikuttamiskeinot (ks. Rinne ym., 2015), jota hyödynnettiin pääosin omaan asumiseen liittyvien asioiden hoitamiseen (ks. Farstad, 2015). Vaikka mökkiläistoimikunnat ja vastaavat mökkiläisdemokratian toimielimet ovat alkaneet yleistyä kunnissa vuoden 2005 aikoihin, kertoivat haastateltavat tässä aineistossa käyttävänsä pääasiassa epävirallisia vaikutuskanavia. Näistä mainittiin muun muassa yhteisön toimintaan osallistuminen erilaisten sosiaalisten verkostojen, kuten yhdistysten, harrastusyhteisöjen, tiekuntien tai venekerhojen sekä lehtikirjoittelun kautta. Selittävänä tekijänä epävirallisten kanavien käyttämiselle aineistoissa tuodaan esiin maaseudun kaupunkia hallittavampi mittakaava ja hallinnon saavutettavuus, jotka helpottavat osallistumista ja vaikuttamista. Tähän liittyen kirjallisuudessa on aikaisemmin puhuttu läheisyyden ekonomiasta, jolla tarkoitetaan arkielämän sujuvuutta ja asioinnin helppoutta (mm. Mäntylä & Lindqvist, 2004). Tämä saattaisi olla jatkossakin maaseudun kuntien valttikortti mahdollistavan kuntalaisuuden edistämässä.

2. Osa-aika-asukas

Osa asemoi itsensä perinteisen mökkeilijän asemaan verrattuna osa-aika-asukkaaksi, joka ”asukastikkailla” sijoittuu mökkeilijän ja vakituisen asukkaan välimaastoon (ks. Pitkänen ym., 2014, s. 145). Asemointia tuotetaan muun muassa asumisen puitteiden kautta, jolloin molemmissa asuinpaikoissa on valmiina kaikki, mitä asumiseen ja arkeen tarvitaan: *”nyt kun tuota ei voi kesämökiksi sanoa, vaan se on ihan niinkun toisella paikalla asumista, tommoinen vuorotteluasuminen.”* Tässä tapauksessa mökkeily on vaihtunut mökillä pistäytymisestä asumiseksi, jossa vapaa-ajan asumisen paikka toimii näyttämönä samoille asioille kuin kaupunkiasuntokin. Molemmissa paikoissa vietetään perhejuhlia, harrasteetaan yhdessä paikallisten ystävien kanssa, osallistutaan yhteisiin toimintoihin, seurataan paikan tapahtumia ja niin edelleen. Asumisen rajat hämärtyvät:

”-- kummassakin paikassa me seurataan paikallista politiikkaa, sitten me seurataan paikallista kulttuurielämää, kummassakin paikassa me käydään teatterissa, konserteissa, --. Tietysti se, itse asiassa se on aika rikas tapa elää ja tavallaan näiden välinen ero on supistunut --.”

Tämän seurauksena monipaikkaisesti asuvan identiteetti sekoittuu: *”Silti niin, ehkä siinä on kanssa justiin se, että se oma identiteetti on täällä [kaupungissa] mut sitten se toinen identiteetti on sitten siellä [maaseudulla]”.*

Nykyään ilmiöstä puhutaan citymaalaisuutena (Citymaalaiset, 2019), jolla tarkoitetaan maaseudun ja kaupungin yhdistämistä asumisessa. Teema on tuttu haastateltavillekin:

”Sitä voi paljonkin miettiä, että onko sitä oikeestaan kaupunkilainen vai onko sitä maalainen. Mutta ei oo maalainen sillä tavalla, että olis niinkun mistään maatalosta kotoisin. Et tavallaan, tämmöinen ihan perinteinen maaseutuelämä on tosi vierasta.”

Laajemmin ottaen identiteetin sekoittumisessa ja citymaalaisuudessa kyse on maaseudun ja kaupungin muuttuvasta suhteesta, jolla pyritään osaltaan hälventämään vastakkainasettelua ja tukemaan kaupungin ja maaseudun vuorovaikutusta. Aineistossa maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus näyttäytyy monella tavalla esimerkiksi työssäkäynnin ja vapaa-ajan vieton yhdistämisenä, palveluiden käytössä sekä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Asumisen suhteen maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus näkyy kahden erilaisen asuinympäristön ja niiden tarjoamien mahdollisuuksien yhdistämisenä:

” – totta kai ne on vastakkaisia ja totta kai ne täydentää toisiaan. – mie saan Helsingistä asioita, joita mie en saa Savonlinnasta ja mie saan Savonlinnasta asioita, joita mie en saa Helsingistä.”

Käytännössä näyttää siltä, että monipaikkaisuuden lisääntyessä maaseutu ja kaupunki sekoittuvat väistämättä yhä enemmän keskenään, vaikka jonkinlaista erottamista pyrittäisiinkin tietoisesti tekemään ja ylläpitämään. Maaseudulla pääsee irrottautumaan kaupungin toimintaympäristöstä täysin erilaiseen ympäristöön asumisen mukavuudesta tinkimättä. Maaseudun ja kaupungin välinen ero arkielämän elementtien suhteen pienenee, osin myös digitaalisuuden myötä.

Osa-aikaiseksi asukkaaksi itsensä asemoiva saattaa haluta osallistua ja vaikuttaa mökkipaikkakuntansa asioihin enemmän kuin perinteinen vapaa-ajan asukas. Tästä huolimatta monipaikkainen osa-aika-asukas on tietoinen omasta asemastaan sekä roolistaan osana kuntaa ja tuntee siitä vastuuta:

”Niin, ja pakko sitä on ajatella myös silleen, että eihän ihminen voi lähteä vaan siitä, että sen on mahdollista saada kahden paikan edut. Et myöskin se, että siinä on velvollisuuksia: toivois, että olis jollain lailla myös oikeesti kiinnostusta myös tietoenkin vaikuttaa siellä ja tuoda siihen paikkaan myös jotain. Et pakostihan se luo varmaan jotain sellaista kränää näiden erilaisten kuntalaisten kesken, et jos toiset ikään kuin vaan tulevat sinne säätämään joka asiaan ja vetämään jostain jonkun ilon irti, mutta sit muuten niitä ei näy missään, mutta toisiaan se on ehkä vähän kärjistetty, mutta kuitenkin.”

Vastuun kantaminen näyttäytyy aineistossa esimerkiksi kiinnostuksena osallistua kunnan toimintaan ja päätöksentekoon. Paikallisen yhteisön näkökulmasta maaseudun osa-aika-asukkaan roolia todennäköisesti määrää hänen sosiaalinen asemansa sen mukaan, miten hänet yhteisössä nähdään: nähdäänkö hänet vapaa-ajan asukkaana vai onko hän kiinteämpi osa paikallista yhteisöä

(vrt. Rinne ym., 2015).

3. Kotiinpalaaja

Kotiinpalaaja asemoi itsensä yhteisöön ja kuntaan vahvan kotiseutukiinnityksen kautta. Hän asuu osan ajastaan muualla, mutta henkinen koti sijoittuu vahvasti kuitenkin aina kotiseudulle. Hänen asumistaan luonnehtii juurtuneisuus, joka korostaa tuttuutta, kotoisuutta ja kiintymystä (esim. Tuan, 1977):

”Kyl mä sillä tavalla huomaan itestäni semmoisia piirteitä, että joskus esimerkiksi kun lähestyy juna Helsinkiä niin sit mä sanon, että no niin,

nythän mä tuun taas kotiin. Ihan sama, kun mä tuun tänne [Jyväskylään] junalla, niin nythän mä tuun sitten kotiin. Sitä voi olla kotonaan niin monessa paikassa.”

Paikkaan voi syntyä vahvat juuret, vaikka siellä ei olisi koskaan asunut:

”Ja mulla on pitkät juuret sinne [maaseutumaiseen kuntaan], niin isovanhemmat kummaltakin puolelta on ollut siellä kesää viettämässä, ja mun isän perhe itse asiassa sodan aikana asuikin siellä jonkun vuoden, – – . Et silleen se on hirveen rakas paikka mulle. Jotenkin aina mä koen, että mulla on juuret siellä, vaikka mä en oo todellisuudessa koskaan asunut siellä.”

Asemoinnissa korostuu asuinpaikan merkitys osana elämäntapaa, joko asuinpaikan ympäristön tai itse asuinrakennuksen kautta elettyinä muistoina tai kuultuna historiana. Kotiseutuasemointi tuottaa monipaikkaista asumista suhteessa asuinpaikan tärkeisiin kohteisiin, muistoihin ja paikan historiaan. Tämä korostaa jatkuvuutta ja asuinympäristöön liittyviä siteitä, joita tuotetaan ja uusinnetaan sosiaalisen ympäristön lisäksi rakennetun ympäristön sekä luonnonympäristön merkityksen kautta (Riukulehto, 2013; myös Tuan, 1977). Asuinpaikkaan liittyvä historia ja tunneperintö ylläpitävät kiinnitystä ja juuria useampaan kuin yhteen paikkaan tavalla, joka tekee monipaikkaisuudesta kestäväää ja usein ylisukupolvista:

”-- sanotaan niin, että kyl siellä [toisessa asuinpaikassa] on oltu näiden esi-isienkin takia, tää tunneratkaisu tässä, niin siellä on meidän vanhempien ja monessa polvessa hautoja --.”

Juurtuneisuuden lisäksi kotiseutupuhunta selittää osaltaan monipaikkaisen vahvaa reagoitua esimerkiksi ympäristössä tapahtuviin muutoksiin, jotka toisinaan voivat kulminoitua asukkaiden välisiin konfliktitilanteisiin. Kotiseutupuhunta selittää myös asuinpaikkojen valintaan liittyviä preferenssejä:

”-- se on itelle kaksyöt vuotta merkinnyt sitä maisemaa ja sitten sitä ei löydä, mie en ainakaan löydä sitä mistään muualta sellaista, et just niinkun joku merimaisema, emmä koe sitä yhtään omakseni. Et mulle pitää ehdottomasti olla sellainen järvimaisema, ja Mikkelin, -- vaikka sielläkin oli vettä keskustassa ja järveä mutta sieltä puuttui tyystin sileät kalliot, joita taas Savonlinnassa taas on -- se on mulle hirmu rakasta ja sitä ei löytynyt edes Mikkelistä sellaista puhumattakaan sitten Helsingistä, missä on merta.”

Asuinpaikka on tästä näkökulmasta tarkasteltuna enemmän kuin asuinpaikka: se on osa suurempaa tarinaa, joka liittyy monipaikkaisesti asuvan asukkaan osaksi paikkakuntaa ja sen yhteisöä. Kotiseutuna tuotetussa asuinpaikassa yhteisöllisyys saa erityisen merkityksen, joka saattaa heijastua muun muassa paikalliseen toimintaan osallistumiseen eri asuinpaikoissa:

”Siellä [maaseudulla] kokee sen yhteisöllisyyden. Siellä olen toiminnassa mukana, että mä käyn esimerkiksi tämmöisessä jossakin seurakunnan tilaisuuksissa. En voisi ajatellakaan, että Helsingissä, ei tulisi mieleenkään.”

Kotiseutukiinnitys kuntaan tuo usein mukanaan vahvat sosiaaliset verkostot ja yhteisön, jonka kanssa ollaan tekemisissä jatkuvasti. Tämän vuoksi kotiin-palaaajan vaikuttaminen tapahtuu usein pääasiallisesti osallistumalla paikalliseen toimintaan ja yhdessä tekemiseen. Erityistä tässä asukasasemonnissa on monipaikkaisen asukkaan halu tehdä jotain hyvää kuntansa parhaaksi.

4. Etäasukas

Etäasukas on läsnä kunnassa senhetkisestä olinpaikastaan huolimatta: vaikka arkielämän rakenteet vievät asukkaan toiseen kuntaan, on hän silti aktiivinen osa myös toisen kuntansa asukas-yhteisöä. Aktiivinen kuntalaisuus asuinpaikassa ei edellytä pitkäkestoista tai jatkuvaa fyysistä läsnäoloa. Asukasasemoinnissa tämä tarkoittaa asuinpaikan asioiden, päätösten ja tapahtumisen seuraamista sekä niihin osallistumista ja vaikuttamista tarvittaessa myös välimatkan päästä:

”Mutta kyllä mä nykyisin seuraan Jyväskylän asioita huomattavasti paljon enemmän, kun mitä mä seurasin silloin, kun mä asuin täällä [Jyväskylässä]. Mikä on tietysti aika mielenkiintoista.”

Itse asiassa etäältä seuratun paikallisyhteisön ja kunnan toiminnalla saattaa olla suurempi merkitys koetun asuinpaikan arkeen kuin varsinaisen asuinpaikan toiminnalla:

”– ei mulle hirveesti merkkää, miten täällä [kaupunkiasuinpaikassa] ne asiat on järjestetty ja mitä palveluja mä täältä saan mutta ne merkkää tosi paljon, mitä mä saan Pohjois-Suomessa, koska se on mulle se kynnyskysymys, -- sinne mä sen huomioni kiinnitän, enkä tänne.”

Usean asuinpaikan toiminnassa aktiivinen mukana oleminen ja sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen vaatii tietoista päätöstä, suunnittelua ja arjen sumplimista asuinpaikoissa vietettävän ajan mukaan. Toisaalta erityisesti työsidonnaisessa asumispuhunnassa on sävyjä asumisen väliaikaisuudesta, joka vaikuttaa

olennaisesti monipaikkaisen asukkaan ottamaan rooliin asuinpaikkakunnalla. Ajatukset töiden loppumisesta, työpaikan siirtymisestä tai uuden työpaikan löytymisestä eivät kannusta monipaikkaisesti asuvia hakemaan aktiivista roolia yhteisössä tai ylipäätään kuntalaisena, sillä työsiteen katkettua yhteys paikalliseen yhteisöön katoaa helposti.

Toisaalta ne haastateltavat, joilla asuminen on vakiintunutta, ovat erittäin hyvin verkostoituneita kaikissa asuinpaikoissaan. Työasuinpaikkakunnalla verkosto liittyy pääosin työhön ja siihen liittyviin sosiaalisiin suhteisiin, mikä kuitenkin samalla vahvistaa työn vuoksi monipaikkaisesti asuvan kiinnitystä työpaikkakuntaan ja luo siihen kotoisuuden ja kotiseudun elementtejä. Toisella asuinpaikkakunnalla sosiaalinen verkosto usein muodostuu perheestä, läheisistä ihmisistä ja ystävistä. Tämän seurauksena monipaikkaisesti asuva on kiinnittynyt kaikkiin asuinpaikkoihinsa:

”Joo, mä oon kyllä sitä mieltä, että silloin kun mä oon Helsingissä, niin mä oon siellä kotonani ja sitten kun mä oon täällä [kaupunki] niin mä oon täällä kotonani.”

Etäasukkaalle on luonnollista tarkkailla ja seurata kaikkia asuinpaikkakuntiaan tavallaan matkan päästä ja pyrkiä vaikuttamaan tarvittaessa. Etäasukkaan roolissa monipaikkainen asukas pystyy näkemään asioita, joita muut asukkaat, tai kunta, eivät välttämättä enää huomaa. Tässä roolissa asukas voisi halutessaan toimia eräänlaisena kokemusasiantuntijakonsulttina sekä tuoda uudenlaisia ajatuksia ja ideoita kuntaan:

”Mä en osaa sanoa, mutta joskus on ihan kiva niinkun [kaupungissa] kertoa, et joo, mä olen nyt [toisessa kaupungissa] ja siellä oli sitä ja sitä, ja siellä mä tein näin, tavallaan niinkun tuoda sellaista erilaista näkemystä siihen niitten ihmisten elämään, jotka asuu vain siellä yhdellä paikkakunnalla. Et on se tiettyllä tavalla niinkun rikastuttavaa”.

Etäasukkaiden asukasasemoinnissa korostuu välimatka, jota nykyään on helppo paikata digitaalisin välinein. Verkon kautta on helppo hoitaa esimerkiksi Helsingissä sijaitsevan yrityksen asioita maaseutumaisessa kunnassa sijaitsevasta asuinpaikasta ilman, että asioiden hoito vaatii matkustamista paikasta toiseen.

Johtopäätökset ja keskustelu: kuntien keinoja tukea ja edistää monipaikkaisuutta alueellaan

Artikkelin lähtökohtana oli ajatus siitä, että jokaisella asuinpaikalla on tietty merkitys ja rooli osana monipaikkaista asumista ja elämäntapaa, joka heijastuu koettuun kuntalaisuuteen. Kuntalaisuuden osalta perinteisen mökkei-

lijän asemointi nojaa vahvasti perinteiseen kuntalaisuuskäsitykseen, jossa pääasiallinen koti sijaitsee usein kaupungissa ja maaseutukotia käytetään vapaa-ajan paikkana. Mökkikuntalaisuuden näkökulmasta monipaikkaisessa asumisessa on kyse sujuvasta asumisen arjesta, joka näkyy esimerkiksi itselle tärkeiden ja tarpeellisten palveluiden saatavuutena ja käyttöoikeutena sekä vapaa-ajan asukkaille suunnattujen osallistumisen ja vaikuttamisen välineinä ja foorumeina. Monen kunnan digitaalisuutta edistävä hanke perustuu juuri näihin, eli palveluiden sekä osallistumisen ja vaikuttamisen väylien helppoon saavutettavuuteen (SavoGrow kehitysyritys, 2022). Nämä ajanviettimistä mahdollistavat rakenteet sopivat erityisesti niille monipaikkaisesti asuville, joiden arjen rakenteet painottuvat selkeästi yhteen kotikuntaan. Tämän vuoksi heille usein riittää tämä asukasasema ja sen tuomat mahdollisuudet, jotka heillä tällä jo hetkellä on (ks. esim. Farstad, 2015).

Osa-aika-asukas on kiinnostunut olemaan mukana kunnan toiminnoissa sekä olemaan osa paikallista yhteisöä ja pyrkii vaikuttamaan sen kautta. Tällainen asukasasemointi tuottaa osallistuvaa kuntalaisuutta. Tällaisen kuntalaisuuden vahvistaminen edellyttää osapuolten toimivia ja avoimia vuorovaikutuskanavia sekä luottamusta toiseen osapuoleen. Tämä puolestaan edellyttää sitä, että kunta tuntee asukkaansa. Osa-aika-asukkaan rooli tuo esiin monipaikkaisen asumisen etuuksien lisäksi myös siihen kuuluvia vastuita ja velvollisuuksia paikalliseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen liittyen, jolloin voidaan puhua osallistumisen sijaan kumppanuudesta (esim. Maljanen & Haikara, 2014, s. 10–16). Kunnan näkökulmasta tällainen kumppanuuskuntalaisuus ja sen mahdollistaminen liittyvät kunnan toimintaympäristön monimuotoistumiseen ja uudenlaiseen julkiseen hallintatapaan (esim. Karppi & Sinervo, 2009). Uusi hallintatapa näyttäytyy uudenlaisina verkostomaisina ja kehittämisorientoituneina hallinnon toimintatapoina, joiden myötä myös kuntalaisen rooli muuttuu hallintoalamaisesta kohti osallistuvaa kuntalaisuutta (Mustakangas ym., 2004, s. 64–69). Parhaimmillaan tämä saattaa johtaa asukkaiden uudenlaisiin mahdollisuuksiin olla mukana kunnan toiminnassa.

Usein monipaikkainen elämäntapa konkretisoituu kunnassa pääosin kuluksen näkökulmasta, vaikka monipaikkaisten asukkaiden parissa on potentiaalia muuhunkin. Yksi esimerkki tällaisesta on kotiinpalajaan asemoinnissa tuotettu yhteisökuntalaisuus, jossa korostuu asukkaan halu ja kiinnostus toimia asuinpaikkakunnan hyväksi. Tällaiset asukkaat saattavat olla erityisen kiinnostuneita osallistumaan esimerkiksi palveluiden tuottamiseen, harrastustoiminnan vetämiseen sekä käyttämään tietotaitoaan ja verkostojaan kunnan hyväksi (mm. Hakala & Rinne-Koski, 2018; myös Gallent, 2013). Yksi kiinnostava vaihtoehto voisi olla myös monipaikkaisesti asuvien asukkaiden osallistuminen yhteisöjen

omaehtoiseen palvelutuotantoon esimerkiksi toimimalla yrityskummina tai tukemalla yritystoimintaa muulla tavoin – esimerkiksi osallistumalla hallitus- tai johtokuntatyöskentelyyn, jota voi tehdä myös etäältä. Aineistossa tällaiseen kuntalaisuuteen kytkeytyy vahvasti kotiseutuelementti, jota tukemalla kunta voisi luoda uudenlaista mahdollistavaa asukaspolitiikkaa kuntaan (ks. myös Hyyryläinen & Santalahti, 2018).

Etäasukasasemoinnin mukainen kuntalaisuus näyttäytyy aineistossa etäläsnäolona, joka nykyään konkretisoituu yhä useammin digitaalisena kuntalaisuutena. Digitaalisella kuntalaisuudella tarkoitetaan muun muassa asioinnin siirtymistä tietoverkkoihin sekä digitaalisten vuorovaikutuskanavien myötä syntyvien uudenlaisten osallistumistapojen kehittymistä ja kunnan päätöksentekoon vaikuttamista. Mielenkiintoisia esimerkkejä kuntien digitaalisista ratkaisuista ovat avoimen viestinnän ja suunnittelun mahdollistava eRaati, osallistuvan budjetoinnin alusta eBudjetti tai vaikkapa osallistavan suunnittelun mahdollistavat pehmoGIS-työkalut. Etäasiointi ja digitaaliset osallistumistavat mahdollistavat kuntien toimintaan osallistumisen ja siihen vaikuttamisen olinpaikasta huolimatta, jolloin voidaan puhua e-kuntalaisuudesta. E-kuntalaisuuden mahdollistavista palveluista on olemassa vasta vähän kokemuksia, mutta mahdollisuudet uudenlaisen kuntalaisuuden tukemiselle ovat olemassa.

(Auvinen & Jaakkola, 2018, s. 85–89; Rinne-Koski 2020.)

Monipaikkaisen asumisen näkökulmasta kuntien kannattaa keskittyä kehittämään sellaisia palveluja, jotka tukevat mahdollisimman pitkää yhtäjaksoista maaseudulla oleskelua. Aineiston mukaan tällaisia palveluja eivät välttämättä ole kaupalliset palvelut vaan julkishallinnossa asiointi, joka on ottanut aineiston keräämisen jälkeen melkoisen digiloikan kohti paikkariippumattomuutta. Tärkeitä digitaalisia ratkaisuja ovat olleet esimerkiksi sähköinen allekirjoitus sekä verkkoasioinnin vahva tunnistautuminen, joiden ansiosta virallisia asioita voi hoitaa paikasta riippumatta ilman fyysistä paikan päällä käymistä. Kuntien palvelukehittäminen ei siis ole sidoksissa ainoastaan kunnan haluun tai kykyyn toimia palvelujen kehittämiseksi, vaan monipaikkaista asumista tukevien palvelujen kehittämisessä on kyse myös laajemmasta yhteiskunnallisesta keskustelusta julkisen palvelutuotannon organisoimiseksi.

Taulukko 1 kokoa yhteen aineistosta tunnistetut asukasroolit, joilla monipaikkaisesti asuvat asemoivat itseään osana asuinpaikkojaan. Taulukkoon on myös tehty nostoja asemointien taustalta tunnistetuista puhetavoista ja niihin liittyvistä hallitsevista ominaisuuksista. Tämän lisäksi taulukossa on tehty tulkintaa asukasasemoinneista johdetusta kuntalaisuudesta sekä esitetty keinoja, joilla kunnat voivat halutessaan edistää ja tukea monipaikkaisuutta alueellaan.

TAULUKKO 1 Monipaikkaisten asukkaiden asukasroolit.

asukasrooli	perinteinen mökkeilijä	osa-aika-asukas	kotiinpalaja	Etäasukas
asemointi	arjen ja vapaa-ajan erotus, vapaa-ajan vietto	mökkeilyn muutos asumiseksi	juurtuneisuus: rakennettu ympäristö, luonnonympäristö, henkinen ympäristö	sosiaalisen kiinnityksen varmistaminen ja ylläpitäminen
taustalla vaikuttanut puhetapa	voimaantumisen, hyvinvointi, maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus	asuinpaikkojen vuorovaikutus osana asumista, vastavuoroisuus	historia, muistot, tärkeät paikat: yhteisöllisyys, osa suurta tarinaa	tasapainottelu asuinpaikkojen välillä, usein työsidonnaista
millaista kuntalaisuutta	mökkikuntalaisuus	kumppanuuskuntalaisuus	yhteisökuntalaisuus	digitaalinen kuntalaisuus
osallistumisen tavat	institutionaaliset osallistumis- ja vaikuttamiskanavat	vuorovaikutuskanavien hyödyntäminen, suunnitteluun osallistuminen	yhdessä tekeminen, paikan hyväksi toimiminen	verkko-osallistuminen, viralliset ja epäviralliset osallistumiskanavat
keinoja tukea kuntalaisuutta	mökkiläistoimikunnat ja -foorumit, hallinnon responsiivisuus	osallistuva budjetointi, kumppanuuspöydät	palvelutuotantoon osallistaminen esim. yhteisölähtöisen yhteiskunnallisen yrittäjyyden kautta	digitaalisen kunnan kehittäminen, vertailevan asukasnäkökulman painottaminen

Monipaikkaisesti asuvien asukasroolit ja niiden tuottama kuntalaisuus avaavat kunnille uudenlaisia näkökulmia monipaikkaisesti asuvien huomioimiseen kunnan asukkaina. Näyttää siltä, että erilaiset monipaikkaisen asukkaan asukasroolit tarvitsevat erilaisia menetelmiä ja väyliä löytääkseen itselleen sopivan tavan olla osa kuntaa. Monipaikkaisten asukkaiden erilaisten asemoitumisten ja niiden vaikutusten tai seurausten huomioiminen mahdollistaa kunnille paremmin kohdennettujen keinojen käyttämisen monipaikkaisten osallistamiseen ja uudenlaisen kuntalaisuuden tukemiseen.

Yleistyvä monipaikkaisuus tulee todennäköisesti muuttamaan nykyistä kuntalaisuutta tavalla, jonka seurauksena myös kunnat alkavat suhtautua kuntalaisuuteen eri tavoin kuin tähän saakka. Uudenlaisia näkökulmia kuntalaisuuteen voisivat olla esimerkiksi mahdollistava tai monimuotoistuva kuntalaisuus: mahdollistava kuntalaisuus voisi olla kunnan keino antaa monipaikkaisille asukkaille heidän kiinnostustaan vastaavia mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan siinä missä monimuotoistuvassa kuntalaisuudessa voisi olla kyse kuntien uudenlaisesta hallintorajat ylittävästä yhteistyöstä esimerkiksi palveluiden tuottamisessa.

Nykyisin monipaikkaisuuskeskustelussa on alettu nostaa esiin entistä enemmän monipaikkaisuuden vaikutuksia, jotka kohdistuvat muun muassa alueiden väliseen liikkumiseen ja ilmastovaikutuksiin, palveluiden käyttöön ja tarjontaan sekä yhteisöjen toimintaan. On myös todennäköistä, että monipaikkaisen asumisen tavat yleistyvät ja moninaistuvat jatkossa. Näiden teemojen tarkasteluun tämä aineisto ei anna vastauksia. Jatkossa olisikin kiinnostavaa

selvittää tarkemmin korona-ajan vaikutusta monipaikkaiseen asumiseen, sillä hybridimallien ja etätöiden lisääntyminen on saattanut tuoda ilmiöön ja kuntalaisuuteen uudenlaista sisältöä myös kuntien näkökulmasta.

KIRJALLISUUS

- Adamiak, C., Vepsäläinen, M., Strandell, A., Hiltunen, M., Pitkänen, K., Hall, M., Rinne, J., Hannonen, O., Paloniemi, R. & Åkerlund, U. (2015). *Vapaa-ajan asuminen Suomessa – Asukas- ja kuntakyselyn tuloksia vapaa-ajan asumisen nykytilasta ja kehittämistarpeista*. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 22/2015.
- Aho, S. & Ilola, H. (2008). *Kahden kunnan asukkaat –lisää osallisuutta?* Lapin yliopiston matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnan julkaisuja. B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 1. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Alasalmi, J., Busk, H., Holappa, V., Huovari, J., Härmälä, V., Kotavaara, O., Lehtonen, O., Muilu, T., Rusanen, J. & Vihinen, H. (2020). *Työn ja työvoiman alueellinen liikkuvuus ja monipaikkainen väestö*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020: 12. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Anttiroiko, A.-V. (1992). *Kunnallistieteellinen tutkimus, I osa: Kunnallistieteen erityispiirteet*. Tampereen yliopisto, kunnallistieteiden laitos. Raporttisarja 20/1992. Tampereen yliopisto.
- Anttiroiko, A.-V. (2000). Kuntien tehtävät ja toimintatavat tietoyhteiskunnassa. Teoksessa M. Vuorensyrjä & R. Savolainen (toim.), *Tieto ja tietoyhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus. s. 158–177.
- Auvinen, T. & Jaakkola, M. (2018). *Käsikirja tulevaisuuden kuntien digitalisaatioon*. Pohjois-Savon liiton julkaisu A:83. Kuopio.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. (1994). *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Burr, V. (2015). *Social Constructionism*. Third edition. London & New York: Routledge.
- Citymaalaiset (2019). *Citymaalaiset ovat täällä*. <https://citymaalaiset.medium.com/citymaalaiset-ovat-t%C3%A4%C3%A4ll%C3%A4-72249e7fb117> (viitattu 7.3.2022)
- Farstad, M. (2015). Worthy of Recognition? How Second Home Owners Understand Their Own Group's Moral Worth in Rural Host Communities. *Sociologia Ruralis*, 56(3), 408–426. <https://doi.org/10.1111/soru.12083>.
- Gallent, N. (2013). The Social Value of Second Homes in Rural Communities. *Housing, Theory and Society*, 31(2), 174–191. <https://doi.org/10.1080/14036096.2013.830986>.
- Gieling, J., Haatsten, T., Vermeij, L. & Strijker, D. (2019). Out of love for the village? How general and selective forms of attachment to the village explain volunteering in Dutch community life. *Journal of Rural Studies* 71(2019), 181–188. DOI:10.1016/j.jrurstud.2018.06.008.
- Gieling, J., Vermeij, L. & Haartsen, T. (2017). Beyond the local-newcomer divide: Village attachment in the era of mobilities. *Journal of Rural Studies*, 55, 237–247. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.08.015>.
- Hakala, O. & Rinne-Koski, K. (2018). Etelä-Pohjanmaan vapaa-ajan asukkaalle kohdistetun kyselyn tulokset. In *Yhteiskunnallinen yrittäjyys maaseudulla (YTYÄ) Ruralia-instituutti*. <https://www.helsinki.fi/fi/ruralia-instituutti/yhteiskunnallinen-yrittajyys-maaseudulla-ytya>
- Hall, M. (2015). Second homes planning, policy and governance. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 7(1), 1–14. <https://doi.org/10.1080/19407963.2014.964251>.
- Haukkala, T. (2011). *Monipaikkaisuus – ilmiö ja tulevaisuus*. Sitran selvityksiä 54. Helsinki.
- Hyryyläinen, T. & Santalahti, S. (2018). Japanin kotiseutulahjoitus – furusato noozei – kaupunkien ja maaseutujen toimijoiden vuorovaikutuksena. *Maaseudun Uusi Aika* 1/2018, 19–34.
- Kainuun liitto (2020). *Kainuusta monipaikkaisuuden edelläkävijämaakunta?* <https://kainuunliitto.fi/kainuusta-monipaikkaisuuden-edellakavijamaakunta/> (viitattu 7.3.2022)
- Karppi, I. & Sinervo, I. (2009). *Governance. Uuden hallintatavan jäsentyminen*. Hallintotieteiden keskus, Tampereen yliopisto.

- Kujala, S., Hakala, O., Törmä, H., Rantanen, M., Adamiak, C. & Hyyryläinen, T. (2018). *Etelä-Savon vapaa-ajan asumisen aluetaloudelliset vaikutukset nykytilanteessa ja tulevaisuuden skenaarioissa*. Raportteja 187. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti.
- Lehtonen, O. (2019). Monipaikkaisuus on vastakaupungistumista. Teoksessa M. Rantanen, T. Pihkala, T. Hyyryläinen & S. Kujala (toim.). *Kohti dialogia: vapaa-ajan asuminen Etelä-Savon voimavaraksi*. Raportteja 198. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti.
- Lehtonen, O., Muilu, T. & Vihinen, H. (2019). Monipaikkaisuus maaseudun terveystalouden mahdollistajana. *Maaseudun Uusi Aika* 2/2019, 7–29.
- Maijanen, H. & Haikara P. (2014). *Kumppanuuskäsikirja. Näkökulmia monitoimijaisen yhteistyön kehittämiseen*. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisu A.8:2014. Lappeenranta.
- McHugh, K., Hogan T. & Happel, S. (1995). Multiple Residence and Cyclical Migration: A Life Course Perspective. *Professional Geographer* 47(3), 251–267.
- McIntyre, N., Williams, D. & McHugh, K. (2006). Multiple Dwelling and Tourism. Negotiating Place, Home and Identity. CABI Publishing.
- Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy (2020). *Etelä-Savo tähtää monipaikkaisen asumisen edelläkävijäksi ja hakee nyt yrityskumppaneita*. <https://www.epressi.com/tiedotteet/hanketiedotteet/etela-savo-tahtaa-monipaikkaisen-asumisen-edellakavijaksi-ja-hakee-nyt-yrityskumppaneita.html> (viitattu 7.3.2022)
- Millaista monipaikkaisuutta Suomeen – selvitys kaksoiskuntalaisuudesta* (2018). Valtiovarainministeriön julkaisu 3/2018. Helsinki: Valtiovarainministeriö.
- Mustakangas, E., Kiviniemi, M. & Vihinen, H. (2004). *Kunta maaseudun kehittämisessä – maaseutu kunnan kehittämisessä*. Maa- ja elintarviketalous 57. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus. Helsinki: MTT.
- Mäntylä, M. & Lindqvist, P. (2004). *Onnelaa etsimässä. Läheisyyden ekonomia alueiden kilpailutekijänä*. Levón-instituutti. Julkaisu No 112. Vaasa.
- Pitkänen, K. & Kokki, R. (2005). *Mennäänkö mökille? Näkökulmia pääkaupunkiseutulaisten vapaa-ajan asumiseen Järvi-Suomessa*. Joensuun yliopisto, Savonlinna.
- Pitkänen, K. & Strandell, A. (2018). Suomalaisen maaseudun monipaikkaisen asumisen muodot ja tulevaisuuden kehitys. *Maaseudun Uusi Aika*, 2–3/2018, 6–23.
- Pitkänen, K., Adamiak, C., & Halseth, G. (2014). Leisure Activities and Rural Community Change: Valuation and Use of Rural Space among Permanent Residents and Second Home Owners. *Sociologia Ruralis*, 54(2), 143–166. <https://doi.org/10.1111/soru.12023>
- Rantanen, M. (2016). *Kehittämiskohteena vapaa-ajan asuminen - kansainvälinen näkökulma*. Raportteja 160. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti.
- Rantanen, M., Pihkala, T., Hyyryläinen, T. & Kujala, S. (toim.) (2019). *Kohti dialogia: vapaa-ajan asuminen Etelä-Savon voimavaraksi*. Raportteja 198. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti.
- Rinne, J., Paloniemi, R., Tuulentie, S., & Kietäväinen, A. (2015). Participation of second-home users in local planning and decision-making - a study of three cottage-rich locations in Finland. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 7(1), 98–114. <https://doi.org/10.1080/19407963.2014.909818>
- Rinne-Koski, K. (2020). Monipaikkainen ja digitaalinen kuntalaisuus. Teoksessa S. Riukulehto, & A. Haasio (toim.), *Virtuaalinen kotiseutu*. Tietolipas, No. 266. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. s. 143–170.
- Rinne-Koski, K. (2021). Monipaikkainen asukas kuntalaisena. *Hallinnon Tutkimus* 40(3), 203–217.
- Riukulehto, S. (2013). Muisto kohtaa maiseman. Kotiseutu syntyy kokemuksista. Teoksessa L. Saressalo, (toim.) *Kotiseutu*. Suomen Kotiseutuliiton julkaisu A:25. Suomen kotiseutuliitto. Multiprint Oy, Vantaa. s. 22–27.
- SavoGrow kehitysyhtiö (2020). *Kohti e-kuntaa*. <https://www.kohtiekuntaa.fi/etusivu> (viitattu 7.3.2022)
- Tuan, Y-F. (1977). *Space and Place. The Perspective of Experience*. University of Minnesota Press: Minneapolis.
- Tuulentie, S., & Kietäväinen, A. (2020). New Rural Community? Narratives from Second Home Owners about Everyday Life in a Tourist Region in Finnish Lapland. *Sociologia Ruralis*, 60(2), 357–374. <https://doi.org/10.1111/soru.12288>

- Törrönen, J. (2010). Identiteettien ja subjektiasemien analyysi haastatteluaineistossa. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.). *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino. s. 180–211.
- Vapaa-ajan asukkaiden osallistuminen kuntien päätöksentekoon (2006). Sisäasiainministeriön julkaisuja 14/2006. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Villa, M. (2019). Local Ambivalence to Diverse Mobilities – The Case of a Norwegian Rural Village. *Sociologia Ruralis*, 59(4), 701–717. <https://doi.org/10.1111/soru.12263>
- Voutilainen, O., Korhonen, K., Ovaska, U. & Vihinen, H. (2021). *Mökkibarometri 2021*. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 47/2021. Helsinki: Luonnonvarakeskus.